

11. Mitolojiden Masala Yansımalar: *Peter Pan*'ı Yeniden Okumak¹

Burcu ÖZTÜRK²

Saman HASHEMPOUR³

APA: Öztürk, B. & Hashemipour, S. (2025). Mitolojiden Masala Yansımalar: *Peter Pan*'ı Yeniden Okumak. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (44), 150-161. **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.14634008>

Öz

Edebiyat ve sanatın en önemli kaynaklarından biri olan mitoloji, olağanüstü olaylar aracılığıyla farklı hikâyeler sunmaktadır. Mitolojik anlatılarda edebî metinler ana hikâye olarak kullanılmakta veya eserlerde bir imge olarak yer almaktadır. Mitolojik anlatı barındıran hikâyeler fantastik öğeler ile harmanlanarak dikkat çekici metinleri oluşturmaktadır. Özellikle çocuk yazınında ağırlıklı olarak bulunan düşsel anlatım, çocuk okurun yeni figürlerle, nesnelere ve simgelerle tanışmasını sağlarken, dikkatini çekerek ilgisini arttırmaktadır. İskoç romancı ve tiyatro yazarı olan James Matthew Barrie, İskoç köylülerinin hayatlarını ve törelerini ince mizah duygusuyla yazılarına yansıtması ve özellikle *Peter Pan* (1911) adlı çocuk yazını eseriyle üne kavuşmuştur. Esere ismini veren Peter Pan, büyümek istemeyen ve uçabilen bir çocuktur. Kendisi Düşler Ülkesinde yaşamaktadır, amacı ise gezerken tanıştığı üç çocuğu kendi yaşadığı yere götürmek, oradaki arkadaşlarıyla tanıştırmak ve birlikte mutlu bir hayat sürmektir. Fantastik öğelerin yoğun olarak işlendiği eserin içerisinde yer alan mitolojik unsurlar, masaldaki karakterlerle benzerlik göstermektedir. Bu nedenle mitolojik öğelerden edebiyata bir yansıma olduğu ve masalın çeşitli unsurlar aracılığıyla daha dikkat çekici bir şekle büründüğü söylenebilir. Bu çalışmada doküman analiz yöntemiyle elde edilen veriler yorumlanarak, farklı kaynaklar vasıtasıyla, *Peter Pan* adlı eserde fantastik anlatımın aslında mitolojiden birer figür olarak yer aldığı tespit edilmiş ve benzer özelliklerin farklı isimler ya da karakterler aracılığıyla yansıtıldığı ortaya çıkartılmıştır. Bu durum da mitolojik unsurların değişime uğrayarak edebî metinlerde yenilendiklerini göstermektedir. Disiplinler arası çalışmaların bir örneği olan bu incelemenin, yapılacak çocuk yazını çalışmaları için örnek olması hedeflenmiş ve edebiyat alanının mitolojiden nasıl beslendiği yansıtılmıştır.

Anahtar kelimeler: Mitoloji, Disiplinler Arası, Çocuk Yazını, James Matthew Barrie, *Peter Pan*

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

FİNANSMAN: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Etik İzni: Etik izin gerektirmeyen bir araştırmadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Ithenticate, Oran: %9

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 12.09.2024-**Kabul Tarihi:** 02.01.2025-**Yayın Tarihi:** 21.02.2025; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.14634008>

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Tarafli Körleme

² Dr., Bağımsız Araştırmacı / Dr., Independent Researcher (Ankara, Türkiye) **e-posta:** burcuozturk@gmail.com, **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0001-5588-0963>

³ Doç. Dr., Haliç Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bölümü / Assoc. Prof., Haliç University, Faculty of Arts and Sciences, Department of American Culture and Literature (İstanbul, Türkiye) **e-posta:** samanhashemipour@halic.edu.tr, **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0003-1756-3929> **ROR ID:** <https://ror.org/022xhck05>, **ISNI:** 0000 0000 8961 9352

Fairy Tale Echoes Mythology: Re-Reading *Peter Pan*⁴

Abstract

Mythology, as an important source of literature and art, presents stories through extraordinary events. The mythological narratives are also used as the main plot of literary texts or reflect an image in those works. Stories that contain mythological narratives are syncretized fantastic elements to create remarkable texts. The fantastic elements that figure predominantly in children's literature enable readers to meet new figures, objects, and symbols to attract children's attention and increase their interest in the content. Scottish novelist and playwright James Matthew Barrie started his literary career with works that dealt with the lives and customs of Scottish peasants. Although he wrote theater plays with his subtle sense of humor, he became famous for his children's books, such as *Peter Pan* (1911). Peter Pan, the protagonist, is a boy who stands against growing up but flies. He lives in Neverland and aims to take three children he met while traveling, introduce them to his friends, and live happily ever after. The mythological and fantastic elements are intensively assigned, representing the similarity of the characters in the tale. Thus, mythology is reflected in literature, and these elements make the tale even more remarkable. This study applies analysis by obtaining data interpreted and sources for this interpretation to cover how fantastic elements in the work *Peter Pan* are rooted in mythology and in which way characters are introduced through various names. This demonstration of mythological elements that change and recur in literary texts is a sample of interdisciplinary studies. It aims to be a source for following studies on children's literature to mirror how the field of literature is nourished by mythology.

Keywords: Mythology, Interdisciplinary, Children's Literature, James Matthew Barrie, *Peter Pan*

⁴ **Statement (Thesis / Paper):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Ethics Approval: It is a research that does not require ethical permission.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received – Ithenticate, Rate: 9

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, Article Registration Date: 12.09.2024-Acceptance Date: 02.01.2025-Publication Date: 21.02.2025; DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14634008>

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Giriş

Çocuk yazını, öyküler ve hikâyeleri yansıtan edebî türlerden biridir. Sözcükler, olaylar ve karakterler okurun zihninde yeni bir dünya canlandırmasına zemin hazırlayan en önemli unsurlardır. Çocuklar için anlatılan halk masalları, peri masalları, mitler, efsaneler, halk şiirleri, balatlar ve diğer edebî yazılar bu yazın türünün parçasıdır. Eserlerin konusu değerler eğitimi, göçler ve savaş sırasında çocukların hayatı olup, onların empati yeteneğinin artırılmasıyla birlikte, hayal dünyasında geliştirilip, çocuğun yorumlama yeteneğinin güçlendirmesini sağlamaktadır. Günümüzde yazarlar geleneksel hikâyeleri yeniden anlatarak çocukların geçmiş ile günümüzü kıyaslamasını sağlamakta, dünyaya eleştirel bir bakış sunmalarına zemin oluşturarak toplumsal değişimin tohumlarını ekmektedirler (bkz. Reynolds, 2011).

Çocuk okurun dikkatini çekmeye çalışarak onu bir an gerçek dünyadan uzaklaştıran çocuk yazını eserleri fantastik öğelerden beslenir. Bu öğeler daha çok masallarda bulunurken, çocukların sıkılmadan hikâyeyi takip etmelerini sağlamaktadır. Fantastik nesnelere daha çok sihirli değnekler, yüzükler ve süpürgeler olarak kahramanca kullanılabilen gibi, kötü bir eylemi gerçekleştirmek için yardımcı karakterler tarafından da kullanılmaktadır. Ayrıca, kimi zaman belirli bir mekân ya da tarih hakkında bilgiler verilip eser detaylandırılabilir (bkz. Johnson, 2024); bu çalışmada incelenen masalda da bunun söz konusu olduğu söylenebilir. Hatta bazı karakterler sadece bir kez dile getirilmiş, hikâyede herhangi bir değişikliğe sebep olmadan yazar tarafından kullanılmış ve mitoloji kökenli örnekler olarak öne sürülmüştür.

Araştırmanın amacı, İskoç yazar James Matthew Barrie (1860-1937) tarafından kaleme alınan *Peter Pan* (1911) adlı eserde yer alan mitolojik unsurları tespit etmek ve bunların Yunan mitolojisindeki karşılıklarını bulmaktır. Böylelikle yardımcı karakterler de dâhil olmak üzere kurgunun ana temelinde mitolojik unsurların/figürlerin yer aldığı ortaya çıkarılarak söz konusu eser tekrar okunur ve edebî metinlerin —çocuk yazının ya da fantastik yazının— mitolojiden beslendiği de elde edilen bulgular ile ortaya çıkabilir. Bu eserde yer alan mitolojik unsurlar ve benzer mitolojik figürler ile araştırmanın yapılacak olan disiplinler arası ve çocuk yazını çalışmalarına yol göstermesi hedeflenmiştir. Ayrıca çalışmada fantastik unsurların çocuk yazını için önemi vurgulanmıştır. Fantastik unsurların neler olduğu ve sahip oldukları özellikleri ele alınarak ana çerçeve oluşturulmuştur. Çalışmanın uygulama kısmında tespit edilen mitolojik unsurlar ve figürlerin neler olduğu ve eserdeki özellikleri ile mitolojideki özellikleri karşılaştırılarak, eserde hangi amaçla kullanıldıkları ortaya çıkartılmıştır. Sonuç bölümünde ise genel bir değerlendirme yapılarak fantastik öğelerin mitolojiden esinlendiği vurgulanmış ve edebiyat-mitoloji bağlantısının önemine değinilmiştir.

1. Edebiyat ve mitoloji

Mitlerin kaynağının temelini sözlü edebiyat ile başladığı söylenebilir. İlk kez olayları hikâye olarak anlatan ve sonraki nesillere aktarılmasını sağlayan insanlar, mitolojinin doğuşuna sebep olmuştur. Bilim öncesi girişimler olarak nitelendirilebilecek olan olaylar, bir şeylerin kökenini açıklayan hikâyeler, şartlar, ritüeller ve doğa olayları bunlardan bazılarıdır. Tökel'e göre kimileri mitleri ilkel dönem toplumlarında ortaya çıkan ulusal ve yaratıcı bir tür olarak ele alırken, kimileri de halkların kendi tarihlerini ve kahramanlarını kurgulayarak kültür aktarımı yapılan geleneksel halk hikâyeleri olarak tanımlamıştır (akt. Dikmen, 2022, s. 19). Bu temelde değerlendirildiği zaman Yunan halkı, Roma halkı ve diğer eski kökenli halklar tarafından anlatılan çeşitli geleneksel hikâyeler bir mantık silsilesi ile ilerlemektedir. Örneğin bulutları toplayan ve yıldırımlar fırlatan Tanrı Zeus figürü ile ilişkin hava durumunun açıklanması ilkel bir girişim olarak değerlendirilebilir. Buna istinaden insanların Tanrı'yı

kızdırmamak için ritüeller oluşturmaları, adak vermeleri ve farklı hikâyeler üreterek yeni tanrıların özelliklerini anlatmaları mitolojinin ilerlemesine sebep olmuştur (Miles, 1999, s.5). Bu nedenle eski çağlarda yaşayan insanların aktardığı mitlerin; sosyal düzenin, dini ideallerin ve ahlaki davranışların nasıl olması gerektiği yönündeki başlangıçları oluşturduğı söylenebilir.

Kimi zaman destanlardan ve kimi zaman anlatılan sözlü hikâyelerden ya da tarihte yaşamış kahramanlardan esinlenerek yazılan eserler, mitoloji ile edebiyat arasında bir bağlantı olduğunu göstermiştir. Pek çok modern romanda kullanılan başlıklar, geleneksel kaynaklardan alınan mitlerden esinlendiğinin en belirgin örneklerindedir. Örneğin James Joyce'un *Ulysses*'i, Goethe'nin *Proserpina*'sı ve Jon Updike'in *Centaur*'u mitolojinin edebî metinlerin oluşumunda kaynak olarak kullanıldığının bir göstergesidir (White, 1971, s.5). Özellikle fantastik yazın türünde mitolojinin yansımalarını ya da mitolojik figürleri görmek mümkündür. Yapısal benzerlikler arasında ortam (genellikle ilkel zamanlar, modern öncesi toplumlar ve düşler ülkesi), karakterler (tanrılar, büyücüler, konuşan hayvanlar ve uçan canlılar) ve motifler (kehanetler, yardımcı hayvanlar ve doğaüstü olaylar) bulunmaktadır. Böylece, ilham alınan, yeniden şekillendirilen, yeniden yazılan ya da tasarlanan mitolojik metinler belirli okuyucu kitlelerine uyacak şekilde tekrar işlenmektedir (Fimi, 2017, s.5-6). Dolayısıyla edebiyatın mitolojik olaylardan beslendiği, özellikle fantastik yazın ve çocuk yazınında karakterler bağlamında, başvurulan bir alan olduğunu söylemek mümkündür.

2. Fantastik unsurlar

Fantastik yazının temelini oluşturan olağanüstü atmosfer, çocuk yazınının farklı örneklerinde de tercih edilmektedir. Amaç, çocuk okurun empati yeteneğini geliştirerek kahramanla bütünleşmesini sağlamak, alışılmışın dışında bir olaya tepkisini ve yorumunu veya söz konusu durumu sorgulamasını değerlendirmektir. Masalarda da sıklıkla yer alan cadılar, büyücüler, uçan farklı canlılar ve diğer unsurlar aracılığıyla çocuğun hayal dünyasını geliştirilmektedir. Örneđin, 19. Yüzyılda Grimm Kardeřler tarafından yazılan *Kırmızı Başlıklı Kız* (Grimm, 1974) masalı çocuğun kurt hakkındaki fikirlerini ortaya çıkartırken, olayın gerçek olup olamayacağını sorgulamasını ve iyi-kötü ayırımını yapmasını sağlar. Bu amaçla belirli yař grubundan bir karakter sečilmiř ve doğayı temsil eden bir hayvan aracılığıyla çocukların dikkati çekilmiştir. Bu noktada kurdun konuşması, büyükanneyi yutması, masalın sonunda ise kurdun karnından büyükanenin canlı çıkması fantastik unsurlardır.

Kurgusal bir dünyanın tasviri olarak nitelendirilen fantastik, bizim gerçeğliğimizde imkânsız olan olgular ya da olaylar olarak tanımlanabilir (Faber, 2018, s.214). Bu da alışlagelmişin dışında karakterlerin, mekânların ya da olayların olmasıyla yorumlanabilir. Bu nedenle bir masalda çocuklar için sıradan ve basit bir hikâyenin yer almadığı söylenebilir. Gómez'e (2016) göre masalların daha derin bir arka planı ve halk psikolojisinde bir amacı vardır (s.11). Çocukların yaşları küçük olduğu için korkutucu olaylar anlatılmasa bile zor durumlarda iç çatışmalarla nasıl bařa çıkmaları gerektiği ya da yapılması gereken fedakârlıklar hakkında bilgi verilir (akt. Goşa, 2014, s.59). Bu nedenle, fantastik unsurların güç özelliklere sahip olması ve var olmayan canlılar gibi hayali varlıklar olmaları gerekir. Örneğin hayaletler, konuşan kediler, uçan atlar, periler, yarı insan-yarı canlılar bunlardan bazılarıdır.

İmkânsızın merak uyandırdığı ve gerçek ile hayalin iç içe geçtiği metinlerde fantastik unsurlara sık sık başvurulduğu bir gerçektir (bkz. Blackwell, 2020). Çocuk yazınında en çok masalarda rastlanan bu unsurlar, mitoloji ile bağlantısı aısından önemlidir. Çalışmada incelenen *Peter Pan* adlı eserin de bir masal olması ve fantastik unsurları barındırması dikkat çekicidir. Özellikle, mitoloji alanında yer alan tanrılar ve mitolojik unsurlar ile karşılaştırıldığı zaman bire bir özelliklerin yer alması eserin

zenginleşmesine sebep olmuştur.

3. *Peter Pan*'da mitolojik unsurlar

James Matthew Barrie tarafından kaleme alınan *Peter Pan* adlı eser çocuk yazını örneklerinden biridir. Esere ismini veren Peter adlı karakter hiç büyümek istemeyen ve Düşler Ülkesinde yaşayan bir çocuktur. Kayıp Çocuklar ile kendi ülkelerinde yaşamaktadır; fakat aileleri veya anneleri yoktur. Peter Pan heykeli ABD, Avustralya, İskoçya, İngiltere, Belçika, Kanada ve Yeni Zelanda'da meydan, park ve eğlence merkezlerinde yerleştirilmiş ve film uyarlamaları başarılı olmuştur. Walt Disney'nin (1953) animasyonu ve Steven Spielberg'in yönettiği *Hook* [Kanca] (1991) filmleri hikâyeyi ve Peter Pan'ın yetişkinliğini anlatırken, Johnny Depp'in başrolünde oynadığı *In Search of Nowhere* [Düşler Ülkesi] (2004), hikâyeyi yazarken J.M. Barrie'nin hayatını anlatmaktadır.

Peter Düşler Ülkesinden İngiltere'ye uçtuğu zaman Wendy ve kardeşleriyle tanışmıştır, onları kendi ülkesine götürmek istemiş ve peri tozunun uçabilme yeteneği kazandırması sayesinde üç kardeşi ikna etmeyi başarmıştır. Ailelerinin ne yapacaklarını hiç düşünmeyen kardeşler uçabildikleri için çok mutlu olmuş ve oradaki yeni hayatlarına alışmaya başlamışlardır. Wendy tanıştıkları çocuklara annelik yaparken bütün sorumluluğu üstlenmiştir; fakat bir gün -yaşadıkları yeni aksilikler sonrası- evlerine dönmek istediklerini Peter'a bildirmişlerdir. Peter her ne kadar bunu istemese de kabul etmiş ve Wendy'nin ailesi orada yaşayan diğer Kayıp Çocukları evlatlık olarak yanlarına almıştır. Böylece Peter hariç hepsi yeni hayatına adım atmıştır (Barrie, 2007).

3.1. Tanrı Pan ve Peter Pan

Mitolojiden herhangi bir ismin doğrudan kullanılmamasına rağmen masala yansıtıldığı unsurlar inceleme konusudur. Mitolojideki ismi ve özellikleri anlatılan öğelerin, daha sonra eserdeki özellikleriyle aktarılması ve kendi içinde bir karşılaştırmaya tabi olması önemlidir. Tanrı Pan Yunan mitolojisinin önemli bir unsurudur; çobanların tanrısı olarak bilinmekte, kaval çalmakta ve yarı keçi-yarı insan olduğu söylenmektedir (Kavey, 2009, s.76). Bu nedenle Tanrı Pan'ın, kendini sorumluluğunda bulunan hayvanlara adadığı söylenebilir.

Yarı kuş-yarı çocuk olan Peter Pan da flüt çalmaktadır. Ayrıca kendisi sivri kulaklara sahip bir çocuk olarak resmedilmiştir (bkz. Schissler, 2023). Peter'ın uçabilme yeteneği de temel alındığı zaman, kendisinin yarı hayvan-yarı insan (çocuk) olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Dolayısıyla benzerliklerin sadece isim ile sınırlı kalmadığı, Peter'ın sahip olduğu iki yönlülüğünün diğer canlılar tarafından da kabul edildiği söylenebilir. Bir yanda yetişkin davranışları sergilemek istemeyen ve başkalarının onlara ayak uydurmasını isteyen kişilerde davranış bozukluğu olarak adlandırılan "Peter Pan Sendromu", diğer yanda ise hikâyede kahraman ilan edilen ve kendisini farklı kılan bu özelliklere sahip Peter bulunmaktadır. Ayrıca Barrie tarafından yazılan *Peter Pan Kensington Bahçelerinde* (1906) adlı eserde Peter'ın keçileri vardır. Tanrı Pan'ın da keçilere kaval çalması, bu detayların tesadüf olmadığı gerçeğini bir kez daha gözler önüne sermiştir.

Peter Pan, kuşlar gibi sevinmek ve benzer sesler çıkarmak için de flüt kullanmaktadır. Tanrı Pan flüt çalarak kadınları etkilemeye çalışırken, Peter Pan arkadaşlarının dikkatini çekmek ve yeni çocukları etkilemek için bu enstrümana başvurmuştur. Hatta Wendy Peter'ın geceleri odalarına geldiğini, yatağının ayak ucuna oturup ona flüt çaldığını söylemektedir (Barrie, 2007, s.8). Ayrıca Peter Pan pencerenin altına yapraklar koyarak evin annesi Bayan Darling'in dikkatini çekmeyi ve bir nevi Tanrı

Pan gibi bir kandırmaca yöntemini denemektedir. Tanrı Pan'ın kadınları kendi dünyasında tutamadığı gibi, Peter da bunu başaramamakta ve yanında kalmasını istediği kız çocukları bir süre sonra gerçek dünyaya dönmektedir.

3.2. Tanrı Hermes ve Peter Pan

Apollon, Hermes ile tanıştığı zaman onun elinde bir enstrüman görmüş ve onun ne olduğunu sormuştur. Hermes de bunun kaplumbağa kabuğundan yapılmış bir lir olduğunu ifade ederek ona hediye etmiştir. Daha sonra kendisi sazlıklardan çoban kavalı yapmıştır (Reusser, 2010, s.16). Hermes'te bulunan ve Peter Pan'a aktarılan enstrüman çalma özelliği yalnızca bununla sınırlı değildir. Ayrıca, Hermes tanrıların mesajlarını dünyadaki fanilere taşımaktadır ve hızla uçabilmesi için de kanatlı bir başlığı ve ayakkabısı vardır. Hermes'e gezginler tarafından yolculukların tanrısı nitelmesi yapılmış ve onun rüyalarda insanlara mesajları ilettiği de ileri sürülmüştür (Menzies, 2020, s.65).

Hermes, Tanrı Pan'ın babasıdır; zeki, kurnaz ve şaka yapmayı seven bir yapısı vardır. Hermes tanrıların elçisi olarak cennet, dünya ve yer altı dünyası arasında geçiş yapabilen bir tanrıdır (bkz. Seelert, 2023) ve ölümlerin ruhlarını yer altı dünyasına götürüp Hades'e ulaştırması da önemli bir özelliğidir (Lütvoigt, 1998, s.187). Peter Pan'ın da "Düşler Ülkesini gizleyen ince örtüyü [yırtması]" (Barrie, 2007, s.10) ve dünyaya geçmesi Hermes'in özelliği ile örtüşmektedir. "Düşler Ülkesi hep biraz korkutucu ve karanlık görünmeye başlandı" (Barrie, 2007, s.41) ifadesi de Hermes'in özellikleri düşünüldüğü zaman yer altı dünyasını çağrıştırmaktadır. Ayrıca Peter'in "(...) çocuklar ölünce, giderken korkmasınlar diye yolun bir kısmında onlara eşlik [etmesi]" (Barrie, 2007, s.7) Hermes'in ruhları yer altı dünyasına götürmesi ile benzerdir.

3.3. Tanrıça Rhea ve Wendy

Kronos'un eşi olan Tanrıça Rhea, Zeus'un annesidir (Ollhoff, 2011, s.12). Evrene hükmetmek isteyen Kronos, doğan beş çocuğunu yutmuş ve gücün sadece kendisinde olmasını istemiştir. Altıncı evladının bu durumu yaşamasını istemeyen Rhea onu bir mağaraya saklamış, Kronos'a beze sarıllı bir taş vermiş ve çocuğu yerine onu yutmasına sebep olmuştur (Payment, 2006, s.7). Burada Rhea'nın artık anne özelliklerinin ağır bastığı dikkat çekmektedir. Bu davranışı, anne figürü olarak ele alındığı zaman merhamet adı altında değerlendirilebilir.

Rhea, Olympos'taki büyük tanrıların annesi olma özelliğini taşımasının yanı sıra düzenin sağlanması için adalet kavramına da önem vermiştir. Kendisi için geceleri düzenlenen şenliklerde flütler, ziller ve davullar yer almaktadır (Berens, 2007, s.18-19). Burada dikkat çeken husus enstrümanlar arasında flütün de bulunmasıdır ve Peter Pan da Wendy için flüt çalmaktadır. Ayrıca Wendy'i kendi ülkesine götürdüğünde oradaki Kayıp Çocukların artık bir anneleri olduğunu, Wendy'nin onlara yemek yapacağını ve söküklüklerini dikeceğini söylemiştir. Bu durum da Tanrıça Rhea'nın özelliklerinin Wendy'ye yansıtıldığını göstermektedir. Düşler Ülkesinde yaşayan çocuklar, "(...) sonunda bize bakacak bir hanım geldi" (Barrie, 2007, s.60) ifadelerini kullanırken Peter da "sonunda size bir anne getirdim" (Barrie, 2007, s.61) demiştir. Ayrıca çocukların Wendy'nin hizmetkârları (Barrie, 2007, s.65) ve ayrıca "çocukları" (Barrie, 2007, s.68) olarak kabullenmeleri de Tanrıça Rhea'nın sorumluluğundakilerle benzerlik göstermektedir.

3.4. Kerberos ve Nana

Kerberos yeraltı dünyasında yaşayan ve orayı koruyan cehennem köpeği olarak bilinmektedir (Agnetta,

2018, s.248), üç başlı ya da elli başlı köpek olarak tasvir edilmektedir; ancak çoğu kaynakta iki ya da üç başlı olduğu ileri sürülmüştür (Theoi Project, t.y.). Ayrıca Kerberos cehennem girişini koruyan sadık bir köpek olarak betimlenmiştir. Hades'in izni olmadan kimsenin oradan geçmesine müsaade etmeyen Kerberos, bir bakıma bekçi olarak görevlendirilmiştir.

Peter Pan eserindeyse Nana isimli ve Newfoundland cinsi köpeğe dadılık görevi yüklenmiştir (Barrie, 2007, s.3). Köpek, çocukları dışarı götürdüğü zaman onları gözetlemekte ve âdeta bekçilik yapmaktadır; okula giderken çocuklara eşlik etmesi ve yoldan çıkarlarsa onları tekrar sıraya sokması (Barrie, 2007, s.4), Kerberos'un Hades'in yanına götüreceği canlılara eşlik etmesi ve gerektiğinde saldırıya geçme özelliğiyle tamamen aynıdır.

3.5. Poseidon ve Kaptan Kanca

Poseidon, insanlar tarafından dalgaları ve deniz canavarlarını kontrol ettiğine inanılan deniz tanrısıdır. Denizdeki olumsuzlarda kendisine sığınmış ve onun aracılığıyla bu kötü durumlardan korunmaya çalışılmıştır (Hoena, 2004, s.5). Poseidon'un üç çatalı mızrağı bulunmaktadır ve onun tek bir darbesiyle kayaları parçalama gücü vardır (Rose, 2007, s.67).

Peter Pan masalında yer alan Kaptan Kanca, Poseidon ile benzer özelliklere sahiptir. Çünkü kendisini denizlerin hükümdarı olarak görmekte ve bünyesinde korsan kişiler barındırmaktadır. Peter ile bu hükümdarlık için giriştiği mücadeleler Poseidon ile kardeşleri arasındaki mücadeleye benzemektedir. Ayrıca burada dikkat çeken bir husus, kaptanın kancasıdır. "Sağ elinin yerinde demir bir kanca var, onunla parçalıyor" (Barrie, 2007, s.44) ifadeleriyle bu kancayı gövde gösterisi yapmak amacıyla kullandığı söylenebilir. Dolayısıyla Poseidon'un sahip olduğu üç çatalı mızrağın, bu eserde demir kanca olarak farklılaştırıldığı ve o şekilde kullanıldığı söylenebilir.

3.6. Tartaros ve yer altındaki ev

Tartaros, Hades'in diyarında bulunan derin ve kasvetli bir yer olarak tanımlanmaktadır ve yer altı dünyasını simgelemektedir (Rothman, 2023, s.39). Erken Yunan Edebiyatı metinlerinde de *Hades'in evi*, *karanlık bir delik*, *saklanma yeri* ve *dünyanın altı* gibi farklı betimlemelerle tasvir edilmiştir (Caldwell, 1989, s.133). Bu nedenle en kısa tabirle "yer altı" şeklinde ifade etmek mümkündür. Tartaros'un bir diğer önemli özelliği ise dünyadan aşağıya doğru atılan bir demir örsün oraya ulaşmasının on gün sürdüğü yönündedir (Vogt-Spira, 2018, s.98). Bu ifade de muazzam bir derinliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Çalışmada incelenen masalda ise yer altı evi dikkat çekmektedir. Peter, Wendy ve kardeşleri dışarda ağaç kovuklarında yaşamak yerine, yer altı derinliklerine inşa edilen bir evde yaşamaktadırlar. Ayrıca bu evde sürekli uzayan bir ağaç bulunmaktadır, öyle ki çocuklar sürekli bu ağacı kesmektedirler; ama çay saatine kadar ağaç boyunun altmış santimetre uzadığı (Barrie, 2007, s.71) belirtilmektedir. Aslında bu durum ağaç boyunun uzadıkça yukarıya doğru yükseldiğinin ve bunun sınırsız bir şekilde devam ettiğinin bir sembolüdür. Çocuklar ağacı sürekli keserek uçmaları için kendilerine daha geniş bir alan kalmasını planlasalar da söz konusu durum Tartaros'un derinliğini simgelemektedir. Çünkü ağaç kesilmediği takdirde evin derinliğini kapsayarak büyümeye devam edecektir. Bu nedenle evin hem yer altında olmasının hem de derinliğinin Tartaros'u simgelediği söylenebilir.

3.7. Pleiades ve yedi çocuk

Pleiades, Yunan mitolojisinde Atlas ve Pleione'nin yedi kızına verilen isimdir. Bu yedi kız daha sonra gökyüzünde yıldızlara dönüştürülmüştür. Takımyıldızı olarak nitelendirilen bu kardeşler için yığın, birlik, dansçı, sürü ve ordu gibi ifadeler kullanılırken, bunlar aynı zamanda güvercinler ve papağanlar gibi farklı kuş türleri şeklinde de nitelendirilmişlerdir (Lockyer, 1894, s.367).

Kayıp Çocuklar, dadıları başka yöne bakarken bebek arabasından düşen ve kimse sahip çıkmazsa Düşler Ülkesi'ne gönderilen erkek çocuklardan oluşmaktadır (Barrie, 2007, s.29). Peter, Tootles, Nibsy, Slightly, Curly ve Twinslerden oluşan bu yedi kişilik grup, kendilerini kardeş olarak görmekte ve beraber hareket etmektedirler. Böylece, kardeşlik duygusunun dile getirilmesi ve yedi kişiden oluşmaları, Pleiades ile bir benzerlik göstermektedir. Ayrıca çocukların kuşlar gibi uçabilmesi, Pleiades'in kuş türleri olarak değerlendirilmeleri ile örtüşmektedir.

3.8. Nymphler ve periler

Okyanus ya da deniz kızları olarak adlandırılan nymphler; okyanus, deniz, göl, dere, nehir gibi su kaynaklarında yaşamaktadırlar. Derinlerde yer alan mağara saraylarından çıkan kızlar suyun üstünde dans eder ve saçlarını savururlar. Su perilerinin yanı sıra, ağaç perileri de bulunmaktadır. Bu periler de yaşadıkları ağacın özelliklerine sahiptirler. Örneğin, kayın ağacında yaşayan peri güçlü ve sağlamdır, huş ağacındaki peri narindir, farklı bir ağaçtaki peri ise neşe doludur. Ağaç kesildiğinde ya da kurduğunda yaşamına bağlı olan hayatlar yok olmakla son bulur (bkz. Evans, 2019). Hatta Barrie, bir çocuğun büyüünce perilere inanmayı bıraktığında Düşler Ülkesinde bir perinin öleceğini ileri sürmüştür (akt. Ridley, 2016, s.71). Dolayısıyla ağacın kesilmesi ya da kuruması, çocuğun bu inancını kaybetmesine sebep olur. Bu durum da hayal dünyasından gerçekliğe adım atmasının bir sembolü olarak düşünülebilir, yani bir perinin ölmesiyle eş değerdir.

Peter Pan adlı eserde ise onun en yakın arkadaşı Çıngırdak'tır. Peter, Düşler Ülkesinden ayrıldığında, Çıngırdak yanında yer almakta ve onu yalnız bırakmamaktadır. Wendy ve kardeşlerinin uçmasını sağlayan en önemli figür de bu peri olmuştur, çünkü onun kanatlarından bulaşan peri tozları yardımıyla çocuklar uçabilmektedirler (Barrie, 2007, s.34). Ayrıca Çıngırdak ağaç kovuğunda kendine ait küçük bir bölmede yaşamaktadır ve bu nedenle ağaç perisi kategorisine dâhil olabilir. Saydam bir ağaç yaprağından elbisesi olan Çıngırdak (Barrie, 2007, s.22) bu özelliği nedeniyle de ağaç perisi olarak değerlendirilebilir.

Eserde yalnızca ağaç perisi değil, su perisi de bulunmaktadır. Bunlar çok uzun kuyruklu deniz kızları olarak betimlenmektedir (Barrie, 2007, s.32). Su perilerinin bir diğer özellikleri ise saçlarını tarayarak kaya üzerinde güneşlenmeleridir (Barrie, 2007, s.78). Deniz kızları güneş yağmurundan sonra köpüklerle oynamak için su yüzüne çıkmaktadırlar (Barrie, 2007, s.79), bu da onların normalde deniz altında yaşadıklarının bir belirtisidir. Bu nedenle su perisi olarak nitelendirilebilecek olan deniz kızları, yarı insan-yarı kuyruklu olmaları nedeniyle de Peter'in yarı kuş-yarı çocuk olma özelliğini sıradan kılmıştır.

Peter yaşlanmayı kabul etmek istemediği için evden ayrılıp Düşler Ülkesine gitmeyi göze alır ve annesinin geri dönmesi için pencereyi her zaman açık tutacağına inanır. Bu nedenle kaybetme korkusu olmadığı için kuşlarla oynar; ama eve dönmeye karar verince annesinin kollarında bir çocuğun olmasına inanamaz ve sevgisine başkasının bulunduğunu görür. Peter Pan, sorumluluk ve olgunluk arasındaki

çatışmayı şaşırtıcı bir şekilde dengeleyen yeni bir fantastik dünya yaratmakla kalmayıp, bir ufaklık olarak, Mark Twain'in Huckleberry Finn ve Tom Sawyer karakterlerinden bile daha fazla büyük insanların üstesinden gelmektedir. Böylece daha fantastik bir karaktere bürünerek ve acısını düşleriyle birleştirerek, etkileyici ve bazen mitolojik kahramanlar kadar düşündürücü bir kahraman doğar.

Sonuç

Bu çalışma İskoç yazar James Matthew Barrie tarafından yazılan ve çocuk yazınının önemli eserlerinden olan *Peter Pan* adlı masalın barındırdığı mitolojik unsurlar temelinde değerlendirilmiştir. Edebiyatın mitolojiden beslendiğinin bir örneği olan söz konusu eserde, karakterler ya da figürler aracılığıyla mitolojinin yansıdığı tespit edilmiştir.

1. Esere ismini veren Peter Pan karakteri, yalnızca Tanrı Pan ile aynı ismi taşımamaktadır. Aynı zamanda Tanrı Pan kaval çalarak kadınları bu özelliği ile etkilemeye çalışırken Peter Pan da flüt çalmakta ve arkadaşlarını bununla etkilemeye çalışmaktadır. Ayrıca Tanrı Pan'ın yarı insan-yarı keçi olması, Peter'in da yarı kuş-yarı çocuk olması benzer özellikler olarak değerlendirilmiştir.
2. Peter yalnızca Tanrı Pan ile değil, Tanrı Hermes ile de benzer özelliklere sahiptir. Hermes'in şakacı bir yapısının olması, lir çalması ve tanrıların elçisi olarak yer altı dünyasına gitmesi, seyahat etmesi ve uçmasını sağlayan ayakkabılarının olması dikkat çekici unsurlardır. Çünkü Peter da arkadaşlarına sürekli şaka yapar hatta bazen bunu abartır, ayrıca bir enstrüman çalmaktadır, uçmakta ve Düşler Ülkesi-İngiltere arasında geçiş yapmaktadır.
3. Eserin ana karakterlerinden biri olan Wendy de Tanrıça Rhea ile bütünleştirilmiştir. Rhea'nın Olympos'taki tanrıların annesi olarak nitelendirilmesi ve Wendy'nin Kayıp Çocukların annesi olması ortak özelliklerdir. Rhea'nın adaleti ile Wendy'nin adaleti de bir diğer benzerlik olarak değerlendirilebilir.
4. Eserde yer alan bir diğer yansıma ise Kerberos ve Nana olarak tespit edilmiştir. Çünkü Kerberos yer altını bekleyen ve koruyan bir köpek, Nana ise çocuklara bakıcılık yapan, onları koruyan ve odalarından çıkmamaları için kapıda bekleyen bir köpek olarak tasvir edilmiştir.
5. Poseidon ve Kaptan Kanca benzerliği de dikkat çekicidir. Poseidon üç çatallı mızrak ile denizlerin tanrısıyken, Kaptan Kanca da sağ eli demir kancadan oluşan ve denizlere hükmetmeye çalışan bir karakterdir. Bir tarafta denizlere hâkim olmak için kardeşleriyle sürekli savaş hâlinde olan Poseidon, diğer tarafta da bu hâkimiyete sahip olmak için Peter Pan ile savaşan Kaptan Kanca'nın var olması bir diğer mitolojik yansıma olarak tespit edilmiştir.
6. Mitolojik bir unsur olarak yer alan Tartaros ve yer altındaki ev benzerliği de önemli unsurdur. Çünkü hem Tartaros gibi yer altındadır hem de derinlik olarak bakıldığında on gün sonunda ulaşılacak bir derinlik varken diğer tarafta uzadıkça sınırsız bir şekilde elverişli ilerleyen bir yapının varlığı dikkat çekmektedir.
7. Her ne kadar cinsiyet farkı olsa da bir tarafta yedi kız kardeş olan Pleiades ve diğer tarafta yedi erkek çocuğun olması, ayrıca sayı ve cinsiyet benzerliğiyle bu canlıların var olması, toplu hareket etmeleri en önemli kıyas noktası olarak değerlendirilebilir.
8. Mitolojide yer alan Nymphler ve *Peter Pan*'da bulunan periler dikkat çeken bir diğer yansıma

olarak tespit edilmiştir. Hem su hem de ağaç perilerinin var olması, mitolojinin *Peter Pan*'ın temelini oluşturduğu şekilde yorumlanabilir; çünkü tespit edilen benzerlikler birebir örtüşmektedir. Bu durum da mitolojinin edebiyatı beslediği, ona kaynak sunduğu ve fantastik öğeler ile eseri dikkat çekici bir hâle bürüdüğünün en önemli göstergesidir. Bu nedenle Barrie'nin eserdeki karakterleri ve özelliklerini sıradan bir şekilde oluşturmadığı, mitoloji vasıtasıyla gönderme yaptığı ve benzer özellikleri açık bir şekilde yansıttığı yadsınamaz bir gerçektir.

Kaynakça

- Agnetta, M. (2018). (Edt.). *Über die Sprache hinaus: Translatorisches Handeln in semiotischen Grenzräumen*. Hildesheim: Georg Olms Verlag.
- Barrie, J. M. (1906). *Peter Pan in Kensington Gardens*. USA: Bauman Rare Books.
- Barrie, J. M. (2007). *Peter Pan*. (Çev. Betül Avunç). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Berens, E. M. (2007). *Myths and Legends of Ancient Greece and Rome*. New York: Maynard Merrill Co.
- Blackwell, L. R. (2020). *The Supernatural and Fantastic in Short Detective Fiction: A Survey, 1841-2000*. Jefferson: McFarland.
- Caldwell, R. (1989). *The Origin of the Gods: A Psychoanalytic Study of Greek Theogonic Myth*. New York: Oxford University Press.
- Dikmen, F. (2022). *Modern Toplumda Mit ve Efsane*. İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları.
- Evans, C. (2019). *Mythology: Greek Myths, Tales, and Legends From the Ancient Greek*. https://books.google.com.tr/books?id=5Wa5DwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=water+ny+mphs+in+mythology&hl=de&newbks=1&newbks_redir=0&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (Erişim: 04.09.2024).
- Faber, S. (2018). "Flights of Fancy, Secondary Worlds and Blank Slates: Relations between the Fantastic and the Real". Edt.: Ina Batzke, Eric C. Erbacher, Linda M. Hess, Corinna Lenhardt. *Exploring the Fantastic: Genre, Ideology, and Popular Culture*. Bielefeld: Transcript Verlag. (s. 213-239).
- Fimi, D. (2017). *Celtic Myth in Contemporary Children's Fantasy: Idealization, Identity, Ideology*. UK: Palgrave Macmillan.
- Gómez, J. A. (2016). *Our folktales and the stories of others: Interpreting folk narratives from different cultures as a pedagogical tool* (dissertation, Universidad Carlos III).
- Goşa, C. (2014). "From Fantastic Twilight to Fifty Shades Fanfiction: Not Another Cinderella Story...". Edt.: Dana Percec. *Reading the Fantastic Imagination: The Avatars of a Literary Genre*. UK: Cambridge Scholars Publishing. (s. 57-77).
- Grimm, B. (1974). *Rottkäpchen: ein Märchen der Brüder Grimm*. Zürich: Diogenes Verlag.
- Hoena, B. A. (2004). *Poseidon*. USA: Capstone Press.
- Johnson, D. (2024). *The Joy of Children's Literature*. NY: Routledge.
- Kavey, A. B. (2009). "I do believe in fairies, I do, I do: The History and Epistemology of Peter Pan." Edt.: Allison B. Kavey, Lester D. Friedman. *Second Star to the Right: Peter Pan in the Popular Imagination*. New Brunswick: Rutgers University Press. (s. 75-105).
- Lockyer, S. N. (1894). *Nature: A Weekly Illustrated Journal of Science*. Volume XLIX November 1893 to April 1894. London: Macmillan.
- Lütvoigt, D. (1998). *Untersuchungen zur Poetik der Wisława Szymborska*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Menzies, J. (2020). *Greek Myths*. London: Dorling Kindersley.
- Miles, G. (1999). (Edt.). *Classical Mythology in English Literature: A Critical Anthology*. NY: Routledge.
- Ollhoff, J. (2011). *Greek Mythology*. USA: ABDO Publishing.
- Payment, S. (2006). *Greek Mythology*. New York: Rosen Publishing Grou.
- Reusser, K. (2010). *Hermes*. USA: Mitchell Lane Publishers.
- Reynolds, K. (2011). *Children's Literature: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press.
- Ridley, R. (2016). *Peter Pan and the Mind of J. M. Barrie: An Exploration of Cognition and Consciousness*. UK: Cambridge Scholars Publishing.

- Rose, H. J. (2007). *Griechische Mythologie: ein Handbuch*. München: C. H. Beck Verlag.
- Rothman, J. M. (2023). *The Cosmic Journey in the Book of Revelation*. USA: T&T Clark.
- Schissler, J. J. (2023). *Neo-Mythology: 3001 Word Odyssey*. US: Xlibris.
- Seelert, S. (2023). *Mythen und Sagen der Griechen*. München: Yuna.
- Theoi Project. (n.d.). Kerberos. CERBERUS (Kerberos) - Three-Headed Hound of Hades of Greek Mythology. <https://www.theoi.com/Ther/KuonKerberos.html>
- White, J. J. (1971). *Mythology in the Modern Novel: A Study of Prefigurative Techniques*. New Jersey: Princeton University Press.
- Vogt-Spira, G. (2018). "Ideas-Presences-Practices. The Beyond in Ancient Roman Garden". Edt.: Gert Melville, Carlos Ruta. *Experiencing the Beyond*. Berlin: Walter de Gruyter. (s. 95-107).